

Hogyan forogtad a pen

2013 július 4-én leszel negyvenéves. Az egyik kérdésem, hogy szakmailag és magánemberként milyen érzésekkel tekintesz erre a szép kerek évfordulóra, a másik pedig, hogy Tarján Tamás szerint azt ígérted, készülsz valami nagy dobással ez alkalomból. Lehet már tudni, hogy miről van szó?

Az az igazság, hogy semmi jelentőséget nem tulajdonítok a születésnapoknak és a kerek évfordulóknak sem, ugyanolyan nap, mint a többi. Mit ünnepeljünk? Hogy öregsünk? Nem érzem magam negyvenévesnek, ugyanúgy élek, mint huszonévesen, annyi, hogy még többet tartózkodom kocsmában, lévén hogy van saját kocsmám, így a munkát jól össze lehet kötni a duhajkodással.

Nem tűztem ki semmilyen irodalmi robbantást az évfordulóra, nem ehhez kötöm. Az tény, hogy már évek óta hever egy átírára váró agresszív spielregény a merevlemezen és mind a szakma, mind a közönség már hosszú évek óta követel egy vérbeli új verseskönyvet az újrakiadások mellé, és persze ez tervben is van. De az utóbbi évek leginkább a kocsmáról szóltak, a kolozsvári Bulgakovról, amely az utóbbi években megaszórazokozóhelyé és kulturális központtá nőtte ki magát és rengeteg bibelődést igényel, mert ez is egy művészet, egy kultuszhelyet teremteni és fenntartani a kultuszt. Egyszerűen nem volt időm megírni. Majd lesz előbb-utóbb, és szerintem lényegtelen, hogy hány éves leszek a megjelenéskor, a szövegek számitanak, nem a poéta kora.

Annál is inkább kérdeztem rá az új kötetre, mert ugye az *Alkalmi mesék...* és a *Sándor vagyok én is...* egyaránt gyűjteményes munkák, a szövegek szinte egytől egyig megjelentek már folyóiratokban és egyéb kötetekben is. A mostani „nagy hallgatásod” után jön egy újabb mennydörgés, vagy van ebben némi fáradtság is?

A tavaly megjelent két kötet kabarékönyv, a *Sándor vagyok én is...* ugyan súlyos jelenségekre is rávilágít, de elsődleges célja a nevettezés, az *Alkalmi mesék idegbeteg főlnőtteknek* textusai pedig konkrétan az irodalmi estek közönségének megröhhögtetése céljából íródtak és gyűjtettek egybe. Nyilván nem ezek a főművek és a robbantások, de én világéletemben nagy hangsúlyt fektettem a humorra is. Fáradtságról, kiégésről szó sincs, a hallgatásnak, mint már említettem, a Bulgakovval való törődés az oka, semmi más. És garantáltan keríttek időt megírni a kellő műveket. Hogy fognak-e mennydörögni, az majd kiderül, de nem jellemző rám, hogy olyan cuccokat dobnék piacra, melyek ne hökkentének meg az olvasókat. Az elsődleges céltom mindig az volt, hogy érdekes, izgalmas legyek, számomra ez a legfontosabb irodalmi kritérium.

A veled készített interjúkban, amiket olvastam, sokan és sokféle módon faggattak a transzközépről, a Bretter-Körről, az Előretolt Helyőrségről és a szerepvállalásaidról az erdélyi magyar irodalomban. Néhol úgy éreztem, kicsit unod is már a témát. Mennyire volt tudatos dolog a részedről ennek a mozgalomnak az „arcává” válni,

vagy mennyire volt ez inkább belesodródás? Sosem éreztél úgy vele kapcsolatban, ahogy Teleki uram, mikor elküldte a két mándrucot Orbán Balázsnak, hogy „*Basszátok meg!*”?

Sohasem sodródtam, inkább sodortam. Egyrészt én mindig hittem az irodalom erejében, a magyar nyelvben, és hiszek Erdély különlegességében is. Bizonyos szempontokból konzervatív és hagyománytisztelő vagyok. Ellenben utálok mindenféle hülyeséget, ami jelen van az irodalmi életben, a belterjességet, a klikkesedést, a szakma elfogult ostobaságát, a dögunalmas, szalagra gyártott művek tömkelegét, a lapos író-olvasó találkozókat, a közönség kizárását a magas irodalomból, a metanyelven író, olvashatatlan bölcsészeket, a kánon által méltatlanul piedesztálra emelt pojácákat, akik kapcsolati tőkájuk megszűnte vagy haláluk után három nap alatt feledésbe merülnek. Igenis tudatosan küzdöttem a kezdettől fogva azért, ami-ben hiszek és az ellen, amit utálok. Megfelelő elméleti képzésre tettem szert, ehhez társítottam a diplomáciát, a marketinget és nyilván nagy szerepe volt a karizmának is. Az irodalmi életnek szüksége van vezéralakokra, nem azért, hogy ezek góréként csillogjanak, hanem azért, hogy összefogják azokat, akik jól írnak, de nem annyira életrevalóak, hiszen a kettő nem mindig esik egybe. Szóval a témát nem unom, és nem kéne megbaszni az egészét, de egy jó részét viszont nagyon. Ez nem könnyű egy olyan irodalomban, ahol legalább háromezren profinak és zseninek tartják magukat.

Azt is sokszor nyilatkoztad és a műveidben is gyakran leszögezed, hogy téged kizárólag az esztétikum érdekel, nem kívánsz foglalkozni sem gazdasággal, sem politikával, erkölccsel sem nagyon. Ezt csak olyasvalaki képes hirdetni 13 kötet után változatlanul, aki sosem ütötte meg a bokáját még ezzel kapcsolatban sem emberileg, sem szakmailag. Valóban nem?

Hát nem is érdekel, van elég izgalmasabb téma, mint a fentiek. Gazdasággal amúgy foglalkozom, lévén vállalkozó, de ez nem érinti a műveimet, legfeljebb késlelteti... Amúgy tényleg nem ütöttem meg a bokámat, én végeztem a magam dolgát, aztán felőlem hóböröghetnek a hóbörögők...

Kicsit esetlegesen érzem a kötetet szerkesztési szempontból: oké, hogy minden szöveg mese, de a Misimackó-vonal mint alap nem igazán határozott, a Csáth-stílusparódia és a *Hogyan basztam meg Jessica Albát* pedig abszolút kilógnak. Mi volt a szerkesztési elvetek a szerkesztés során, ha volt ilyen?

Azért viseli a könyv az *Alkalmi mesék idegbeteg főlnőtteknek* címet, mert tényleg alkalmi, röhhögtető írások, és semmilyen különösebb szerkesztési elve nincsen. Már kaptam szemrehányást a szakmától, de a következő az álláspontom: azt, hogy tudok írni, szerkeszteni, komponálni a szakma számtalan elismerő kritikával és számos díjjal jutalmazta. Nagyon köszönöm. De én nem a szakmának írok, hanem

nádat

a közönségnek, én nem annak örülök, ha írnak rólam egy újabb tanulmányt, melyben csak a kötőszavak vannak magyarul, hanem annak, ha a közönség könnyesre röhögi magát az estjeimen, vagy borzong a szövegeim érzelmes erejétől. És az, hogy ez a könyv hogyan van összeállítva, legfeljebb néhány szakit érdekel. Az olvasóim viszont felütik itt-ott és remélhetőleg jókat röhögnek és ez ránk fér ebben a rohadt világban. Ez egy ilyen könyv, és ez jelezve van mind a címben, mind a fűlészövegben. Nem fogok elvárások, kánon által megszabott törvények alapján írni, mindig is egy önkényes alkotó voltam és az is maradok, aki akarja, elolvassa, aki nem, az meg nem. Majd ha úgy támad kedvem, írok a szakmának is, és azt majd minden szempontból megmatematizálom, hogy legyenek boldogok. De ha nem vették volna észre, lejártak a tudálékos idők és egy olyan világba érkeztünk, amelyben csak az érdekes és izgalmas dolgok érvényesülnek és még két-három nemzedék kihalása után a franc sem fog vontatott, mély értelmű dolgokat olvasni pusztán a gondolatosság kedvéért, meg hogy elmondhassa, hogy olvasta. Jár le a sznobéria korszaka. Én nap mint nap fiatalok között mozgok, és nem igaz, hogy nem olvasnak, de ők már nem hajlandóak elvárások és kötelezettségek alapján olvasni, élvezetből olvasnak, és ez nagyon jól van így.

Csak egy kérdés a mérhetetlen Kis herceg- és Grimm-utálatoddal kapcsolatban: értem, hogy nem bírod őket, mert állatok gyűlöletére, szadizmusra nevelnek és undorítóan nyálasak (ezek a te szavaid egy interjúból). Akkor mégis mi az, amit olvasnál a gyerekednek?

Nagyon csodálkozom azon, hogy ebben a korban, amikor a nyugati társadalom a neveltségességig hiperérzékeny minden apróságra meg hülyeségre, amikor egy nőnek elejtett bók szexuális zaklatásnak számíthat, amikor a disznót, amelyet bezabálni készülünk, humánus okokból tilos késsel leölni, senki nem veszi észre, hogy miket is tartalmaznak egyes mesék. A *Piroska és a farkasban* a farkast nem csak megölik, hanem szadista módon megkínózzák és a gyerekek úgy nő föl, hogy vannak szeretnivaló állatok és gyűlölnivaló állatok. Nem pedig úgy, hogy a természet minden teremtménye a maga módján egyedi és csodálatos, és a létetűnek is ugyanolyan joga van az élethez és a táplálékhoz, mint a palotapincsiknek. A kis herceg pedig úgy mond öngyilkos lesz, könyörgöm, hogy tálalnék ilyen mesét a kölykőm elé? Mennyivel másabb a *Micimackó*, ahol minden állatkának megvan a maga hihetetlen bája, vagy a világirodalom szerintem legszellemesebb, legbriliánsabb meseregénye, Móra Ferenc *Csilicsali Csalavári Csalavérje*, melynek negatív szereplői is imádnivalón viccesek! A kölkeimnek csakis olyan dolgokat fogok prezentálni, melyből szeretetet – de nem nyálasságot és életrevalóságot, ügyességet tanulnak. Van bőven ilyen mű is, terjedelmi okokból nem sorolom föl, de nem nagy ördögösség rájönni, csak egy kicsit szűrni kell.

Fotó: MOLDAVI ANIKÓ

Az *Alkalmi mesék*... olvasása közben többször is eszembe jutott, hogy nyilvánvaló paródia mivoltán túl az erdélyi költők löcsének örökös méregetése kicsit olyan, mint amikor egy pasi nagy kocsi-val ellensúlyozza a kis löcsőt (ezt a vélekedést alá is támasztja a hosszú művészet – rövid pénisz megfogalmazásod). Szerinted kinek ennyire fontos a löcs?

„Nem kell naty fasz, csak hosszú s fastak” – mondogatta a szász asszony Édesanyám falujából. Hogy kinek fontos? A férfiúnak, mert megszabja férfiasságát és a nőnek, mert gyönyört okoz és gyermeket nemz neki. Tehát mindenkinek fontos. A falosz létünk és kultúránk egyik fő szimbóluma, és örökös beszédtéma, a női nemi szervvel és egyáltalán, a szexualitással egyetemben, minden szinten. Nem hivalkodás van a szövegeimben, egyszerűen szeretem a jó ízű vaskosságot, az ízes-humoros, népies pornográfiát (mert amúgy a pornót megvetem és érdektelennek tartom). És mi legalábbis beszélünk erről, a kocsmasztalnál a duhaj cimborákkal vagy a székely falvak jóhumorú népével, miért ne beszéljünk, miről beszéljünk, a szolipszizmusról netán? És ha valaki hivalkodásnak érzi és frusztrációt vél mögötte fölfedezni és netán kíváncsi is emellett, fáradjon

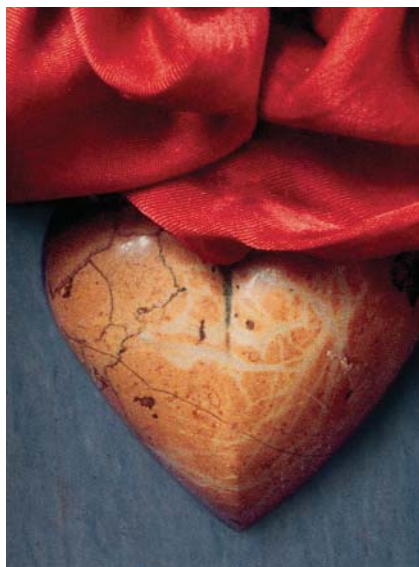
ide, a huncut Erdélybe és nézze meg, és ki is próbálhatja, amennyiben az esztétikai faktora stimmel, mert arra viszont magas művészi felsőfokon és roppant módon érzékenyek volnánk.

Én női magazin újságíróként kezdtem, így egyszerűen nem tudtam elmenni amellett a gyönyörűséges summázat mellett, amivel a *Hogyan basztam meg Jessica Albátban az erdélyi költők nőkre gyakorolt hatását illeted. Eszerint a nőknek romantika kell, rózsaszín, nevetés és „órákig tartó eszméletlen kéjelgések” – amivel abszolút nem vitatkozom. Valóban ennyire ismered a nőket? És ha mindez van az erdélyi költőnek, akkor miye nincs?*

Ha most azt állítanám, hogy ismerem őket, felelőtlen és nagyképjű kijelentés lenne. Ha azt mondanám, hogy a nőket lehetetlen kiismereni, egy közhelyet ismételnék. Szeretem a nőket és úgy tűnik, ők is szeretnek engem. Amúgy nem szabad ezt túlszichologizálni és nem szabad aljas módon taktikázni és visszaélni a tanulás és a tapasztalat révén fölhalmozott tudással, nem szabad szerepet játszani, mert előbb-utóbb úgyis meztelen testtel és meztelen lélekkel álltok egymás előtt és akkor minden kiderül. A szerelem megtalálja a maga útjait és a szerelemben sok minden belefér, a pajkos kalandoktól az örületig. Szóval nem úgy állok hozzá, hogy ismerem őket, mindenki más és én is mindenkivel más vagyok, az általános dolgokat mindannyian tudjuk, az egyedieket pedig honnan is tudhatnók előre? Hogy miye van az erdélyi poétának és miye nincsen, esete váltogatja. Szerintem egzotikus, gyakran pompás állatfajta és általában talpraesett, mert ez egy olyan tartomány, amely talpraesettségre nevel. Azt hiszem, van mindenünk, ami éppen kell, még ha versben néha-néha nyafogunk is, de alapjában inkább harcosok vagyunk, transzszilvanista koldus elődeinkkel ellentétben. Mindenkinek akad párja, van akinek száz is egy életben, s mindenkinek van akkora löcse, mellyel legalább egy fehérnép elégedett, mert ha nem, ejszen arrébb állna.

Azt is gyakran megfogalmazták a műveiddel kapcsolatban – és az *Alkalmi meséknél ezt fokozottan érzem –, hogy színpadon lenne a helyük, mármint színdarab formájában, mint Mosonyi Aliz *Magyarmeséjke*. Nem gondolkodtál még el ezen, kerestek-e már meg ilyen javaslattal, illetve érdekel egyáltalán a szövegeid illetően feldolgozásának lehetősége?*

Ó, már több bábdarabot is fabrikáltam, a *Búbocska* című ördögregényemet átírtam szín- meg bábszínpadra is, meg szoktam dramatizálni műveket a kolozsvári operának meg bábszínháznak, drámát is írtam, filmforgatókönyvet is, de nem nagyon jutott időm foglalkozni a műveim menedzselésével az utóbbi években. Kocsma- meg irodalomszervezéssel foglalkoztam, de alkotóként már hosszú évek óta hiányozom az irodalmi körforgásból, ezért nagyon megritkultak a megkeresések-fölkérések, holott a kilencvenes évek végén és az új évezred elején folyamatosan mediatisztált, szerepeltetett, keresett alkotó voltam. De majd foglalkozom ezzel is, mikor lesz időm, elvégre, mint mondtam, nem az számít, hogy milyen dátumot ír a flepniben, hanem hogy milyen tűz ég benned és hogyan forognak a fogaskerekek a bolondos agyadban. No meg az, hogy hogyan forgatod a pennádat, és természetesen a löcset is, ha már annyiszor szóba került ez a fontos költői kellék.

Kritikus és olvasó egyaránt tenyerét dörzsölgetve örvendezhet, ha két művet azért vethet össze, mert a témájuk ugyanaz. Különö-

sen akkor, ha nem régi irodalomról, hanem kortárs alkotásokról van szó. A könyvhétre jelent meg a nemzetközi hírű etológus, ám több mint tíz éve szépíróként tevékenykedő Csányi Vilmos regénye, *A tökéletesség illata*. Csányi korábbi irodalmi felfedezőútjai után nem annyira meglepő, hogy ezúttal egy nő bőrébe bújt, ráadásul Ávilai Szent Terézzel vált eggyé, és megírta a szerzetesnő élettörténetét egyes szám első személyű vallomásként, megtűzdelve akkurátus kommentárokkal. Ez a vállalkozás már önmagában fölöttébb izgalmas. Egy közismer- ten agnosztikus tudós mélyen vallásos asszonnyá változik, úgyszólván a teljes nyilvánosság előtt nagy attrakciót hajt végre. Rögvest felmerül a kértely, hogy Csányinak sikerülhet-e ez az átváltozás, közvetítheti-e hitelesen a híres szerzetesnő istenél-ményét, sőt, egyáltalán hozzányúlhat-e a témához. Annál is inkább megalapozott e fenntartás, mivel harminc évvel ezelőtt Pályi András már megtette ugyanezt. Ő is éppen Terézt pécézte ki magának. *Másutt* című kisregényében ő is egyes szám első személyben beszél Santa Teresa de Jesúsként, bár nála nincsenek kiegészítő narratori szövegek, csak a csupasz vallomás. Mehet az esélylatolgatás, lehet drukkolni vagy ellendrukkerkedni, mert a kérdés kikerülhetetlen: melyikük a jobb átváltozó-művész? Csányi vagy Pályi?